

Art

unlimited

Tipik bir Anadolu hikayesi (mi?)

Artık Ayvalık'ta resim yapan Arif Aşçı ile Mart ayında Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde gerçekleşecek sergisi ve başlangıcından bu yana fotoğraf ile ilişkisi üzerine konuştuk. 2 Mart'ta açılan sergi 15 Nisan'a kadar devam ediyor.

Yazı Saliha Yavuz

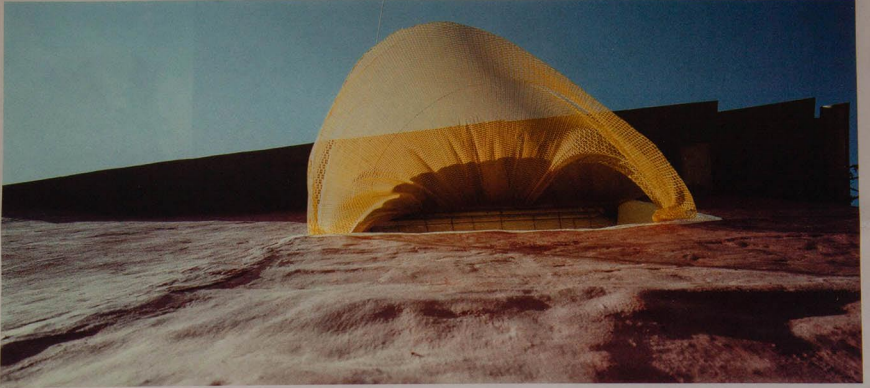
Saliha Yavuz: Resim okudunuz ve meşhur Asya yolculuğuna çıkana kadar resim yaptınız. Bu süreçte zorlayıcı da bir aile vardı değil mi?

Arif Aşçı: Aslında tipik bir Anadolu hikâyesi; 70'li yıllar... Evde, "Evladım, oku ama önce bir meslek sahibi ol! Resim karın doyurmaz!" derlerdi. Üstelik tıp fakültesini kazanmıştım. Şüaledeki tek üniversiteli aday; da bendim; fakat tutturmuşum, ille de Akademi! O yıllarda sanat eğitimi denince tek adres, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ydi.

Lisede Adana sokaklarında kara kalem desenler çizirdim. Yılmaz Güney'in *Umut* filmindeki mahalle gibi bir ortam vardı. Etrafımdaki her şey çalgıncasına resimsel ya da -fotoğraf adına konuşursak- fotojenikti. Tabii, ne bu desenler ne de sonrasında yapılan ilk yağlıboya lar duvara asılmıyor; çünkü evde namaz kılınıyor ve yasak! Duvara asılan resme 'put' muamelesi yapılan bir dünyadan bahsediyorum. Ama her şey tatlı-sert; gaddarca değil. Sonuçta kabullendiler ve İstanbul'daki eğitim yıllarım boyunca cep harçlığı niyetine yardım etmeyi de sürdürdüler. O yılların en güzel hikâyesi: Şubat tatillerinde, diyelim ki yüz tane desen çizmem lazım, okul için. Adana'da sürekli çiziyorum; etrafımdaki herkesin portresini yapıyorum örneğin. Babam gelip gidip, "Oğlum, ha bire resim yapıyorsun; biraz da ders çalış!" diyor.

SY: Fotoğraf ise Asya seyahati ile devreye giriyor değil mi?

AA: 1982'de Akademi'yi bitirdim. Bir süre İtalya'da kaldım. Floransa, Venedik ve Roma'da müzeleri gezdim. Caravaggio'nun resimlerinden nasıl etkilendiğimi dün gibi anımsıyorum. Sonra Akademi'ye, -adı artık

İSTANBUL, 2009. FOTOĞRAF ARIF AÇI

Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olmuştu- 1984 yılında Süleyman Saim Tekcan'ın yönettiği özgün baskı atölyesine, asistan olarak girdim. Aklımda hep bir dünya turu vardı. Ama batıya değil, doğuya gitmek istiyordum. Askeri darbe yılları, boğucu bir hava hüküm rüm ülkenin üstünde. Ben, 'Türkiye'nin üzerinde ıslak, ağır bir yorgan var gibiydi,' diye anımsıyorum hep. Biraz para biriktirip, Haydarpaşa'dan Doğu Ekspresi'ne binerek yola çıktım. İlk durak İran ve İran-Irak Savaşı devam ediyor. Uç yıl boyunca, günde 1 dolar harçayarak bütün Asya ülkelerini dolaştım.

Bu yolculukta önce fotoğraf çekmeyi öğrendim. Olayları kısa, vurucu ifadelerle ve fotoğraflarla eşleştirerek anlatmayı öğrendim. Önce Hürriyet Gazetesi yayınladı. Sonra giderek dergiler ve ardından dünya basın. İran'da çektiğim Zerdüşt tapınağı röportajı mesela. Gamma bütün dünyaya dağıttı; kaç ülkede yayınlandığını bile bilmiyorum.

Bu yolculuğun bana kazandırdığı en önemli şey, dünyanın Batı'dan ibaret olmadığını anlamam olmuştu. Şimdi herkes anladı ama 80'li yıllarda öyle değildi.

SY: Galata'daki evinizde, muhabbetlerden birine denk gelmiştim. O uzun masa hep birilerini ağırılıyordu galiba. Sizden sonraki kuşakla, gençlerle de ilişkileriniz çok yakın diye biliyorum. Nasıl bir diyalog var?

AA: Ben fotoğrafa çok geç başladığım için genç kuşağın neler yaptığını hep merak ettim. Birçok farklı davranış, birçok farklı bakış açısı var; hepsi de taze enerji. Evim de müsait olduğu için bu enerjileri payla-

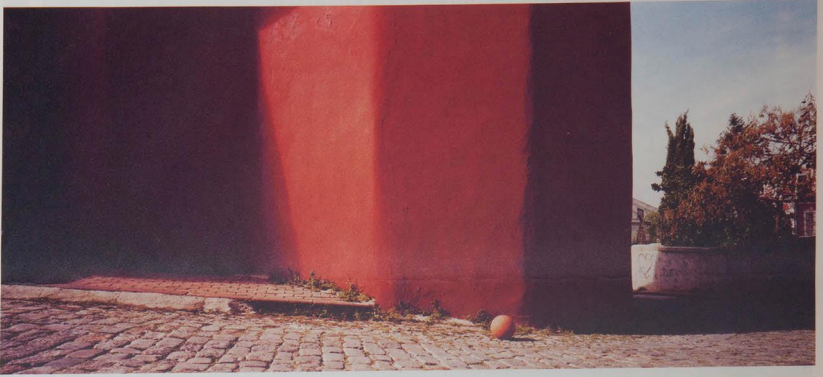
mak istedim. Sonra Magnum fotoğrafçılarıyla dostluklar geliştirdim. Gelip evimde kalmaya başladılar. Harika partiler yapmaya başladık. 30-40 kişilik masalar kuruyorduk. Gençler, portfolyolarını da getirip gösteriyorlardı. Bir yandan da harlı harlı balıklar kızarıyor, salatalar yapılıyor... Ara Usta da sık sık katılırdı bu partilere. Magnum'dan Koudelka, Alex Webb, Nikos Economopoulos, Harry Gruyaert, Abbas, Antoine D'Agata, Pinkhassov, Bruno Barbey... Magnum dışından da pek çok yabancı fotoğrafçı uğradı.

SY: Sergide ve aslında fotoğraflarınızda her zaman, fark etmediğimiz gündelik detayları görüyoruz. Bazen belgesel bazen resim gibi bu fotoğraflar. Sizin için resim ile fotoğraf arasında nasıl bir ilişki var?

AA: Gündelik şeyler, her zaman etrafımızda olan şeylerdir ve bizi derinden etkilerler. Şeylere nasıl baktığımız daha önemli. Galiba, etrafıma bakıp fotoğraflar çekerken hep içimdeki tesseract yavaşça sahneye çıkıyor; kendini göstermek istiyor. Hiçbir zaman tam anlamıyla belgesel fotoğrafçı ya da fotomuhabiri olmadım. Giderek resim gibi fotoğraflar çekmeye başladığımı fark ettiğim zaman fotoğrafı bırakıp yeniden resme başlamak düşüncesi doğdu. Şimdi tam arada, bu noktadayım. Şu an resim ve fotoğraf bence aynı sahneler.

SY: Sergiden de hareketle; sizce her gün gördüğümüz bu dikkat etmediğimiz sahnelerin, şeylerin birbirleri ile kurdukları görsel bağlantıların sırrı nedir?

AA: Resme ve fotoğraflara tekrar tekrar bakmanın önemi burada

İSTANBUL, 2010. FOTOĞRAF ARIF AŞÇI

yattıyor. Birkaç yıl önce Japonya'da Hokkaido adasında, Higashikawa Fotoğraf Festivali'nde önemli bir ödül almıştım. Bir de retrospektif sergi açtım: Japonlar sergiye ayakta bakanları çıkarıp girdiler. Rehberim benden, genç fotoğrafçılar için bir konuşma yapmamı istedi. Yüz kadar genç Japon fotoğrafçı için anlamlı olabilecek bir şeyler söylemeliydim. Hepsine şunu tavsiye ettim; 'Sanat tarihindeki bütün sanatçılar bize muazzam bir miras bıraktılar. Etrafa yeniden ve farklı şekillerde bakalım diye. Şimdi iyi mirasçılar olarak bu ustalara tekrar tekrar, ama ilk kez bakıyormuşuz gibi bakalım. Fotoğrafçı olarak, bize miras bıraktıkları görsel hazineyi bir kez daha değerlendirelim.' Sonra bunu yapan sanatçılardan örnekler verdim; Irving Penn, Yousuf Karsh, Avedon, Cindy Sherman gibi. Irving Penn'in ışık kullanımının nasıl 17. yüzyıl Vermeer resimlerine dayandığını anlattım. Kendi resimlerini Hiroshige, Hokusai ve Utamaro'ya da yeniden, ama ısrarla bakmalarını öğütledim.

SY: Türkiye'de doğru dürüst fotoğraf galerimiz yok; müzemiz zaten yok. Buradaki fotoğraf sanatı ortamı hakkında ne düşünüyorsunuz?

AA: Türkiye'de 'doğru dürüst' neyimiz var ki? 1986'da Akademi'deki öğrenciler beni Tahran Modern Sanatlar Müzesi'ne götürdüler. Düşünün, savay devam ediyor, şehre Saddam'ın yolladığı roketler düşüyor, her yerde kum torbaları... Müzenin bahçesinde bizi Calder ve Max Ernst'in heykelleri karşıladı. İçeride bir

dizi Picasso ve Chagall'dan sonra Rothkolar, Pollocklar ve harika bir Bacon üçlemesi, Roy Lichtensteinler, Barnett Newmanlar, Andy Warhollar filan. Ayrıca İranlı sanatçılar da var. Şah'ın karısı Farah Diba satın almış bunları. 1970'li yılların başında fiyatları, her biri en çok 10 bin dolar iken. Aynı yıllarda, bizim burjuva evlerine Türk resmi bile almıyorlardı. Bu gün arka arkaya kurdukları müzeler ne koyacaklar?

Yedi yıl önce, Kore'ye ilk gittiğimde arkadaşlarım beni Samsung ailesinin kurduğu Lecum Müzesi'ne götürdüler. 'Müzeleri' demek daha doğru belki de, çünkü yan yana üç müzeden bahsediyorum. Ama bakın, önce mimari: Jean Nouvel, Mario Botta ve Rem Koolhaas'a üç ayrı bina yaptırmışlar. İçerisinde sanat eserlerini saymaya ve bizdeki müzelerle kıyaslamaya utanırım. Dikkat edin, mesele çok para meselesi değil! Mesele öngörü.

İznik çinilerinin şu an hangi müzelerde olduğuna bakın, neredeyse hiçbiri bizde değil; hepsi New York'ta, Londra'da ve Arap şeyhlerinin koleksiyonlarında. Hâlbuki yıllardır, her yıl açıkartırmalarda birkaç tanesi satışa çıkartılır. Neden bir İznik müzemiz yok? Bin yılda Türklerin yarattığı en güzel şey bu çiniler oysa. Neden bir minyatür müzemiz yok, bir hat müzemiz yok? Yok oğlu yok! Her şey Topkapı Sarayı'nın depolarında çürüyor. X